

شیخ محمود شبستری « گلشن راز »

بخش ۴۳ - سوال در شناخت جزو حقیقی و کل مجازی و کیفیت بزرگتر بودن این جزو از کل خود

۱	چه جزو است آنکه او از کلّ فزون است؟	طریق جستن آن جزو چون است؟
بخش ۴۴ - جواب		
۱	وجود، آن جزو دان کز کلّ فزون است	که موجود است کلّ، وین باژگون است
۲	بود موجود را کثرت برونی	که از وحدت ندارد جز درونی
۳	وجود کلّ ز کثرت گشت ظاهر	که او در وحدت، جزو است ساتر
۴	ندارد کلّ وجودی در حقیقت	که او چون عارضی شد بر حقیقت
۵	چو کلّ از روی ظاهر هست بسیار	بود از جزو خود کمتر به مقدار
۶	نه آخر واجب آمد جزو هستی	که هستی کرد او را زیردستی
۷	وجود کلّ کثیر واحد آید	کثیر از روی کثرت می نماید
۸	عرض شد هستی کان اجتماعی است	عرض سوی عدم بالذات سعی است
۹	به هر جزوی ز کلّ کان نیست گردد	کلّ اندر دم ز امکان نیست گردد
۱۰	جهان کلّ است و در هر طرفه العین	عدم گردد و لا یبقی زمانین
۱۱	دگر باره شود پیدا جهانی	به هر لحظه زمین و آسمانی
۱۲	به هر لحظه جهان این کهنه پیر است	به هر دم اندر او حشر و نشیر است
۱۳	در آن چیزی دو ساعت می نپاید	در آن ساعت که می میرد بزاید
۱۴	ولیکن طامة الکبری نه این است	که این یوم عمل وان یوم دین است
۱۵	از آن تا این بسی فرق است زنهار	به نادانی مکن خود را گرفتار
۱۶	نظر بگشای در تفصیل و اجمال	نگر در ساعت و روز و مه و سال

بخش ۴۵ - تمثیل در بیان اقسام مرگ و ظهور اطوار قیامت در لحظه مرگ

۱	اگر خواهی که این معنی بدانی	تو را هم هست مرگ و زندگانی
۲	ز هرچ آن در جهان از زیر و بالا است	مثالش در تن و جان تو پیدا است
۳	جهان چون توست یک شخص معین	تو او را گشته چون جان، او تو را تن
۴	سه گونه نوع انسان را مّمات است	یکی هر لحظه وان بر حسب ذات است
۵	دو دیگر زان مّمات اختیاری است	سیم مردن مر او را اضطراری است
۶	چو مرگ و زندگی باشد مقابل	سه نوع آمد حیاتش در سه منزل
۷	جهان را نیست مرگ اختیاری	که آن را از همه عالم تو داری
۸	ولی هر لحظه می گردد مبدّل	در آخر هم شود مانند اول
۹	هر آنچه آن گردد اندر حشر پیدا	ز تو در نزع می گردد هویدا
۱۰	تن تو چون زمین، سر آسمان است	حواست انجم و خورشید جان است
۱۱	چو کوه است استخوانهایی که سخت است	نباتت موی و اطرافت درخت است

۱۲	تنت در وقت مردن از ندامت	بلرزد چون زمین روز قیامت
۱۳	دماغ آشفته و جان تیره گردد	حواست هم چو انجم خیره گردد
۱۴	مَسَامت گردد از خوی هم چو دریا	تو در وی غرقه گشته بی سر و پا
۱۵	شود از جان گنش ای مرد مسکین	ز سستی استخوانها پشم رنگین
۱۶	به هم پیچیده گردد ساق با ساق	همه جفتی شود از جفت خود طاق
۱۷	چو روح از تن به کلیت جدا شد	زمینت «قَاعًا صَفْصَفًا لَا تَرَى» شد
۱۸	بدین منوال باشد حال عالم	که تو در خویش می بینی در آن دم
۱۹	بقا حقّ راست، باقی جمله فانی است	بیانش جمله در «سَبْعَ الْمَثَانِي» است
۲۰	به «كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ» بیان کرد	«لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ» هم عیان کرد
۲۱	بود ایجاد و اعدام دو عالم	چو خلق و بعث نفس ابن آدم
۲۲	همیشه خلق در خلق جدید است	و گرچه مدت عمرش مدید است
۲۳	همیشه فیض فضل حقّ تعالی	بود از شأن خود اندر تجلی
۲۴	از آن جانب بود ایجاد و تکمیل	وز این جانب بود هر لحظه تبدیل
۲۵	ولیکن چو گذشت این طور دنیی	بقای کل بود در دارِ عُقبی
۲۶	که هر چیزی که بینی بالضرورت	دو عالم دارد، از معنی و صورت
۲۷	وصالی اولین، عین فراق است	مر آن دیگر ز «عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ» است
۲۸	مظاهر چون فتد بر وفق ظاهر	در اول می نماید عین آخر
۲۹	بقا اسم وجود آمد ولیکن	به جایی کان بود سائر چو ساکن
۳۰	هر آنج آن هست بالقوه در این دار	به فعل آید در آن عالم به یک بار

وزن: مفاعیلن مفاعیلن فعولن (هزج مسدس محذوف یا وزن دوبیتی)

منابع:

۱- وبسایت گنجور:

شیخ محمود شبستری «گلشن راز» بخش ۴۳ - سوال در شناخت جزو حقیقی و کل مجازی و کیفیت بزرگتر بودن این جزو از کل خود

۲- کتاب گلشن راز، اثر: شیخ محمود شبستری با مقدمه و تصحیح و توضیحات به اهتمام دکتر صمد موحد

۳- کتاب شرح گلشن راز، اثر: الهی اردبیلی - مقدمه و تصحیح و تعلیقات: محمدرضا برزگر خالقی، عفت کرباسی

۴- کتاب شرح گلشن راز (مفاتیح الاعجاز) اثر: محمد لاهیجی گیلانی، پیش گفتار و ویرایش: دکتر علیقلی محمودی بختیاری

۵- [وبسایت واژه باب: https://vajehvab.com](https://vajehvab.com)

خانقاه خاکسار جلالی مطهری
Khaksar Khanqah

تنظیم و ارائه: وبسایت خانقاه خاکسار مطهریه

لغتنامه و شرح:

* حشر و نشر: نشست و برخاست، معاشرت	* بعث ba's: قیامت.
* طامة الکبری tammatolkobrā: حادثه بزرگ، روز قیامت.	* نزع naz: جان کندن؛ جان دادن.
* ممات mamāt: مرگ، زمان مرگ.	* مسام masām[m]: سوراخ‌های زیر پوست بدن که عرق از آن‌ها دفع می‌شود.
* فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾ پس آنها را پهن و هموار خواهد کرد / لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ﴿١٠٧﴾ نه در آن کژی می بینی و نه ناهمواری .	
* كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ: كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ - ترجمه آیه به نثر: هرکه روی زمین است دستخوش مرگ و فناست و خدای باجلال و عظمت باقی می ماند.	
* لَيْفِي خَلْقِي جَدِيدِي: وَقَالُوا أَيْدَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَفِرُونَ - ترجمه برگرفته از ترجمه تفسیر طبری طبری، محمد بن جریر - و گفتند: آن‌گاه که گم شویم اندر زمین ما باشیم آفریدن نو؟ نه، که ایشان بدیدار خداوندشان کافران‌اند	
* سَمِعَ الْمَثَانِي: سَمِعَ الْمَثَانِي از نام‌های سوره حمد است که به دلیل دارا بودن هفت آیه و دوبار خواندن در نماز به این نام نامیده شده است.	
* عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ: مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ ۗ وَلَتَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ آنچه [از ثروت و مال] نزد شماست، فانی می شود و آنچه [از پاداش و ثواب] نزد خداست، باقی می ماند، و قطعاً آنان که [برای دینشان] شکیبایی ورزیدند، پاداششان را بر پایه بهترین عملی که همواره انجام می داده اند، می دهیم.	
* شرح آیه ها از وبسایت‌های: www.parsquran.com و www.quran.inoor.ir	